

26.10.2022
Dnro 332/00.04.00/2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta
YmV@eduskunta.fi

Viite: Asiantuntijalausuntopyyntö HE 139/2022, 29.9.2022

ASiantuntijalausunto KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ EDUSKUNNALLE RAKENTAMISLAIKSI JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan ympäristövaliokunta on pyytänyt asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle rakentamislainsäädännön ja siihen liittyvistä laeista (HE 139/2022). Lausunnon määräaika on 26.10.2022 klo 12.

Rakentamislakia koskevasta lakiesityksestä ei ole järjestetty varsinaista lausunkierrosta aikaisemmin. Syksyllä 2021 lausunnolla olleesta kaavoitus- ja rakentamislakiluonnoksesta irrotettiin keväällä 2022 rakentamista koskeva osuus ja alueidenkäytön osion osalta maankäyttö- ja rakennuslain nimi on tarkoitus muiden lakimuutosten etenemisen yhteydessä muuttaa alueidenkäyttölainsäädännön.

Esityksestä rakentamislainsäädännön oli keväällä 2022 mahdollista antaa epävirallinen kommentti hyvin nopealla aikataululla (9 päivää pääsiäisvapaan aikoihin). Kommentointimahdollisuus ei ollut kattavasti kaikkien osallistajien saatavilla.

Hallituksen esitys

Lain säätämisen prosessissa on tapahtunut merkittäviä virheitä

Rakentamislain valmisteluun liittyvä kuuleminen on ollut sisällön, aikataulun ja aiheiston osalta riittämätöntä. Kuuleminen ei täytä valtioneuvoston lainvalmisteluohjeistusta eikä kuulemisen tavoitteita. Vuorovaikutus on epäonnistunut ja lakiluonnoksesta ei ole ollut tosiasiaa mahdollisuutta antaa palautetta.

Kokonaisuutena valmistellusta kaavoitus- ja rakentamislakiuudistuksesta irrotetusta, nyt lausuttavana olevasta erillisestä hallituksen esityksestä uudeksi rakentamislainsäädännön ei ole sen valmistelun aikana järjestetty lainkaan varsinaista julkista kuulemistä (ei myöskään tulevasta alueidenkäyttölainsäädännön). Kokonaisuuden jakaminen osiin edellisen kuulemisen jälkeen on muutoksena niin merkittävä, että erillisistä lakiluonnoksista uudessa muodossaan olisi tullut järjestää asianmukaiset kuulemiset. Huomattavaa

on, että lainsäädännön arviointineuvosto on todennut, että esityksestä olisi voinut olla perusteltua pitää uusi lausuntokierros, koska maankäytön poistaminen esityksestä muuttaa rakentamislain perusasetelmaa olennaisesti.

Rakentamislakia koskeva kommenttikierros keväällä 2022 järjestettiin sekä aikataulunsa ja aineistojensa osalta kiireellä, eikä se siten mahdollistanut aitoa ja kattavaa osallistumista. Lainvalmistelu ei myöskään täytä säädösvalmistelun kielivaatimuksia. Aineistoa ei ollut kommentointikierroksen aikaan keväällä 2022 saatavilla ruotsiksi eikä saameksi.

Kaavoituksen ja rakentamisen kokonaisuus pirstaloituu useamman eri lain ohjaukseen

Maankäyttö- ja rakennuslakikokonaisuuden jakaminen useampaan eri lakiin hankaloittaa suunnittelua ja lakien soveltamista. Kaavoitusta ja rakentamisen ohjausta koskevien säädösten eriyttäminen eri lakeihin lisää viranomaisten työtä, koska he joutuvat työssään entistä enemmän sukkuloimaan eri lakien välillä. Alueidenkäyttölain ja rakentamislain väliset useat pykäläviittaukset hankaloittavat lain säädösten tulkintaa ja lisäävät työtä. Kahtiajaossa on myös epäloogisuutta siinä, kummassa laissa säädökset esitetään (esim. rantoja, suunnittelutarvealueita ja poikkeamista koskevat säädökset). Tilannetta tulee mutkistamaan myöhemmin annettavat asetukset. Lakisäädösten pirstominen vaikeuttaa kunnan hallinnon tehokasta toimintaa kokonaisuutena. Tästä aiheutuvan lisätyön määrää ja välillisiä kustannuksia on vaikea arvioida.

Rakentamislain ja alueidenkäyttölain keskinäisten pykäläviittausten suuri määrä on osoitus siitä, että jaetuissa laeissa säädetyt asiat ovat tosiasiasa tiiviisti kytköksissä toisiinsa. Tarpeelliset muutokset olisi ollut selkeämpää ja tarkoituksenmukaisempaa toteuttaa maankäyttö- ja rakennuslain osauudistuksina, ei kokonaisuutta tarpeettomasti rikkomalla.

Riittäviä vaikutusten arviointeja useammaksi laiksi jakautuvan maankäytön ja rakentamisen kokonaisuuden toimivuuden varmistamiseksi ei ole tehty. Kaavoituksen ja rakentamisen eriytyminen eri lainsäädäntöön on omiaan heikentämään näiden ohjauksen kokonaisuutta. Eriytyvien lakien valmistelu on ollut repaleista ja eriaikaista. Monet kokonaisuuden kannalta keskeiset asetukset puuttuvat kokonaan, mikä osaltaan vaikeuttaa tulevan alueidenkäytön ja rakentamisen kokonaisuuden hahmottamista. Pelkän rakentamislain osalta lainsäädännön arviointineuvosto toteaaakin lausunnossaan, että vaikutuksia on arvioitu erilaisille toimijoille, mutta vaikutusarviot jäävät osittain yleiselle tasolle.

Hallituksen esityksessä on tuotu esille erilaisia toteuttamisvaihtoehtoja tavoitteiden saavuttamiseksi, mutta vaihtoehtona ei esitellä nykyisen lain kehittämistä tai uudistamista. Tämä on merkittävä puute. Esityksen perusteella on vaikea päätellä, millä

perusteilla on päädytty keskeisiin ehdotuksiin, miksi nykyisen lain uudistamista ei käsitellä edes vaihtoehtona, ja miten rakentamisen ja alueidenkäytön suunnittelun kokonaisuuden rikkominen edistää uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Perusteluita siitä, miksi tavoitteita ei olisi mahdollista saavuttaa nykyistä lakia päivittämällä, ei ole.

Kainuun liitto katsoo, että eri lakien muodostaman maankäytön ja rakentamisen ohjauksen kokonaisuuden toimivuus olisi tullut varmistaa riittävin vaikutusten arvioinnein. Kuulemiset kaikkia lakeja koskien olisi tullut järjestää niin, että palautteen antaminen olisi tosiasiassa ollut mahdollista. Myöskään uusi alueidenkäyttölaki ei saa edetä uudessa muodossaan ilman kuulemistä.

Valmistelussa tulee ottaa huomioon kuntien ja alueiden erityispiirteet

Kainuun liitto korostaa, että lain valmistelussa on tarpeen ottaa huomioon monipaikkaisuuden edellytysten parantaminen sekä kuntien ja alueiden erityispiirteet. Paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden ymmärtäminen rakentamisen ohjauksessa (joustavuus) on tärkeää. Lisäksi rakennusvalvonnan osaamisen ja voimavarojen turvaamiseen on tarpeen kiinnittää huomiota koko maan alueella. Lain valmistelussa tulee varmistaa, ettei sillä tarpeettomasti lisätä lisäresursseja edellyttäviä viranomaistehäviä.

Kainuun liitto



Sanna Schroderus
suunnittelujohtaja



Martti Juntunen
maankäyttöasiantuntija